
Obletnice

Peter Vodopivec - šestdesetletnik

Pisati ob šestdesetletnici prijatelja in kolega dr. Petra Vodopivca je težka, a hkrati prijetna naloga. Naloga, ki mi jo je dal odgovorni urednik Prispevkov za novejšo zgodovino, me je preganjala celo na potepanju po neverjetni deželi "na koncu sveta", Kamčatki, letos poleti. Ob vsakem zemeljskem čudežu, ki sem ga videla - in tam jih je na vsakem koraku obilje - sem si rekla: "Poglej, tega pa Peter, ki je gotovo videl več sveta kot jaz, še ni videl, pa bo moral." Ob več desetletjih skupne poklicne poti je seveda najtežji poizkus ocene njegovega znanstvenega, manj pa strokovnega dela,

ki pa nikakor ni zanemarljivo. Pisati o prijatelju - upam, da ta oznaka ni pretirana - kot so včasih rekli, objektivno, pa je skoraj nemogoče. Poskus ocene bo zato prepleten osebnimi skupnimi spomini. Vendar pa vseeno imam nekaj pomagal, s katerimi bom poskušala umestiti njegovo vlogo v slovenskem zgodovinopisju v zadnjih desetletjih, ne glede na to, kako o njih kdo sodi.

Najprej nekaj suhoparnih življenjepisnih podatkov: rojen je bil 7. julija 1946 v Beogradu kot prvorojenec v družini uglednih slovenskih izobražencev, očetu Vladu, pravniku in publicistu in materi Katji, pravnici - kriminologinji. To okolje ga je oblikovalo. Posebej je bil vdan očetu in vem, kako ga je njegova prezgodnja smrt prizadela. Ponosen je bil tudi na svetovljansko babico po materi in po njej je, prepričana sem, podedoval veliko ljubezen do popotovanj po svetu. Osnovno šolo in gimnazijo je obiskoval v Ljubljani. Leta 1965 je maturiral na takrat najbolj ugledni II. gimnaziji, ljubkovalno jo vsi, ki smo jo obiskovali, še danes poimenujemo "šubička" in je bila prava kovnica uglednih slovenskih izobražencev vseh strok, tako družboslovnih in humanističnih ter je dolgo v 20. stoletje ni mogla uničiti nobena šolska reforma kljub različnim vztrajnim in odločnim naporom vseh vrst oblasti. Vpisal se je na Filozofsko fakulteto Univerze v Ljubljani, na oddelka za zgodovino in sociologijo. Štiri leta, do moje diplome, sva prebila skupaj v seminarju, kjer je bilo vedno veselo in ustvarjalno vzdušje. Znali smo se dobro poveseliti pa tudi trdo delati. Nepozabne so bile zadnje srede v mesecu, ko smo se skupaj s profesorji srečevali na veselih druženjih, ki so znala trajati globoko v noč pa tudi do jutra. Da ne govorim o znamenitih proslavah "kosovske bitke" v Poljanski dolini, ki so se Petru enkrat končale z zlomljeno roko, na srečo resda šele na poti iz garaže domov. Po moji diplomski in zaposlitvi na Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja so druženja bila manj intenzivna, čeprav stalna. Peter je po diplomski leta 1971 ostal na Oddelku za zgodovino kot asistent profesorja dr. Frana Zwitterja za novejšo zgodovino. V lepi pomladi 1978 sem bila spet več skupaj s Petrom in s kolegom Dušanom Nečakom,

saj smo zaporedoma uspešno branili svoje doktorske teze, najprej jaz, dva dni za menoj kolega Nečak in nato še Peter (*Socialni in gospodarski nazori v slovenskih in sosednjih pokrajinah v predmarčni dobi*).

Leta 1979 je bil izvoljen za docenta in leta 1985 za izrednega profesorja za novejšo zgodovino. Leta 1990 je dobil naziv rednega profesorja. Od leta 1979 pa vse do odhoda s Filozofske fakultete je predaval občo zgodovino novega veka. V času svojega službovanja na Filozofski fakulteti se je v letih 1978/79 izpopolnjeval v Parizu in leta 1982 v Združenih državah Amerike. Bil je gostujoči profesor na univerzah v Celovcu leta 1987, Clevelandu leta 1991, Gradcu leta 1993 in nazadnje v letih 1995/96 na Collegium Budapest v Budimpešti. Od leta 1985 je zunanji član Centre d'Étude des Civilisations de l'Europe Centrale et du Sud-Est pri Institut National des Langues et Civilisations Orientales v Parizu. Od leta 1994 je član mednarodne žirije za podeljevanje nagrad Victorja Adlerja in Karla Vogelsanga pri avstrijskem ministrstvu za znanost. Leta 1997 je bil imenovan v projektno skupino za pouk zgodovine 20. stoletja pri izobraževalnem oddelku Sveta Evrope. Posebej je omembe vredno tudi njegovo članstvo od leta 2000 v odboru Society for Slovene Studies v Združenih državah Amerike, v katerem je vedno skrbel za promocijo in predstavitev najnovejši dosežkov slovenskega zgodovino-pisja med ameriškimi bralci, posebej v vrstah slovenskih izseljencev in njihovih potomcev. Leta 1996 je bil za svoje raziskovalno in pedagoško delo nagrajen z visokim francoskim odlikovanjem Chevalier des Palmes academiques.

Leta 1999 se je, rojen pedagog, odločil za zameno zaposlitve in začel delati na Inštitutu za novejšo zgodovino v znanstveno raziskovalnem oddelku kot znanstveni svetnik, kjer raziskuje socialne in gospodarske nazore v 18. in 19. stoletju ter meščanske elite, posebej izobraženstva in meščansko-izobraženskih ideologij v 19. in 20. stoletju, francosko-slovenske odnose in francosko razumevanje Srednje Evrope in Balkana ter nacionalne ideologije in oblikovanje narodov v Srednji in Zahodni Evropi.

Moram odkrito priznati, da sem se njegovega prihoda v znanstveni kolektiv Inštituta nekoliko bala. Vendar povsem neupravičeno. Razen mene in še nekaterih resda maloštevilnih starejših raziskovalcev so bili vsi takratni raziskovalni sodelavci inštituta njegovi nekdanji študentje in njihovo medsebojno sodelovanje je potekalo in še poteka izjemno usklajeno in uspešno.

Raziskovalno zgodovinopisno polje Petra Vodopivca je izjemno široko. Študij-sko ga zanima vse, od politične, družbene, gospodarske in kulturne zgodovine Slovencev od 18. do konca 20. stoletja. Med vsemi slovenskimi zgodovinarji je gotovo najbolj vsestranski. To dejstvo nam pokaže že zelo hiter pogled na njegovo obsežno bibliografijo. Žal pa pregled vseh njegovih objav ni popoln. V slovenskem sistemu bibliografij vseh raziskovalcev COBISS je trenutno vnesenih 410 objav vseh različnih posamezno tematsko členjenih Petrovih objav. Vem, da niso vnesene nekatere objave pred letom 1999, nekaj jih najdemo tudi v Vodopivčevih objavljenih bibliografijah v treh zbornikih, kjer Univerza v Ljubljani objavlja biografije in bibliografije univerzitetnih učiteljev in sodelavcev, in sicer v zvezkih leta 1975, 1995 in 1999. Če primerjam število Vodopivčevih objav z najbolj plodnimi slovenskimi zgodovinarji, imajo več objav kot Peter samo dr. Tone Ferenc, 686, ddr. Igor Grdina 662, dr. France M. Dolinar 648, dr. Dušan Nečak 577 in dr. Janez Cvirn 461 objavami. Vsi drugi pa kar za nekaj deset in tudi več kot sto objavami zaostajajo za naštetimi. Da

mi ne bi kdo očital, da poveličujem količino objav bolj kot njihovo kvaliteto, bom samo zelo na hitro navedla najpomembnejša Petrova objavljena dela: izvirnih znanstvenih člankov v revijah doma in v tujini je objavil 20, preglednih znanstvenih člankov 10, samostojnih znanstvenih sestavkov ali poglavij v znanstvenih monografijah 46, objavljenih znanstvenih prispevkov na konferencah 16, samostojnih znanstvenih monografij 4, uredil je 25 znanstvenih zbornikov, strokovnih monografij je objavil 6, v soavtorstvu je napisal dva učbenika za 7. in 8. razred osnovne šole, izšli so v 5 oziroma 6 ponatisih, bil je mentor pri 7 doktorskih disertacijah, 15 magistrskih delih in 24 diplomskih nalogah. V letošnjem letu je bil dopolnjen sistem SICRIS, kjer so na podlagi mednarodnih standardov kvalificirane in točkovane najpomembnejše znanstvene pa tudi nekatere strokovne objave vseh registriranih raziskovalcev pri nas v zadnjih petih letih. Po kriterijih, ki jih je uveljavila Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije v tem sistemu, je dr. Peter Vodopivec med slovenskimi zgodovinarji na drugem najvišjem mestu, saj ima skupaj 1425 točk (prvi je ddr. Igor Grdina). Naslednji v tem seznamu mu sledi z več kot 300 točkami manj. Zelo na hitro sem ocenila, da imajo slovenski zgodovinarji v tem sistemu povprečno okoli 400 točk.

Čeprav je včasih kar malo nesrečen, ker ne sodeluje več v pedagoškem procesu, kjer je bil izredno priljubljen učitelj, pa se rezultati kažejo na obsegu Vodopivčevem znanstvenega pisanja, kar je po mojem mnenju prav tako pomembno, če ne še bolj. To je zgolj moja osebna ocena, ker pač sama nimam velikih pedagoških talentov in samo nekaj malega izkušenj s posredovanjem svojega znanja mlajšim rodovom.

Poleg raziskovalnega dela je Peter opravljal vrsto pomembnih strokovnih del: od leta 1974 je bil najprej član uredništva, nato pa v letih 1979-1985 glavni urednik revije *Kronika*, od leta 1976 pa vse do danes, resda z dolgo prekinitvijo med leti 1986 in 1999, je bil član uredniškega odbora *Zgodovinskega časopisa*. Štiri leta, med leti 1972 in 1976 je bil tajnik *Zgodovinskega društva Slovenije*. Ko naštevam njegova članstva v različnih drugih uredniških odborih, naj omenim vsaj še naslednja: v študijskem letu 1967/68 je bil član uredništva študentskega glasila *Tribuna*, med leti 1970 in 1972 pa član uredništva študentske revije *Ideje* v Beogradu ter eno leto član uredništva *Naših razgledov*. Leta 1988 je bil izvoljen za podpredsednika Slovenske matice, trenutno pa je član njenega upravnega odbora, zgodovinskega odseka in odseka za kulturne in znanstvene prireditve. Prav v tej ugledni slovenski ustanovi je s svojim strokovnim delom pri organizaciji znanstvenih posvetov, okroglih miz in tiskovnih konferenc ter založniške dejavnosti opravil izjemno veliko delo. Velik je tudi njegov prispevek k prenovi pouka zgodovine, pri kateri je začel delovati že leta 1990 in je s skupino sodelavcev pripravil učni načrt za pouk zgodovine v srednjih šolah. Bil je tudi predsednik maturitetne predmetne komisije za maturo. Nazadnje omenjeno, čeprav ne najmanj pomembno, je bilo njegovo delo v uredniškem odboru *Nove revije* v letih 1982-1992. V letih 1993-1995 je vodil komisijo za študijske zadeve na Filozofski fakulteti.

Oceniti znanstveni opus Petra Vodopivca je težaško delo zaradi izjemno širokega raziskovalnega polja in velikega števila raziskovalnih tem iz politične, družbene, gospodarske, kulturne in idejne zgodovine Slovencev v zadnjih treh stoletjih, ki jih je raziskoval. Že za diplomsko nalogo o Luki Knaflju in štipendistih njegove ustanove, ki jo je dopolnjeno izdal tudi kot samostojno znanstveno monografijo, je v letu 1969 dobil Prešernovo nagrado za študente. Potem dolgo vrsto let ni izdal nobene znan-

stvene monografije. Žal mi je, da nikoli ni zbral toliko moči in volje, da bi za tisk pripravil tudi svojo doktorsko disertacijo o socialnih in gospodarskih nazorih na Slovenskem v predmarčni dobi. Vso njegovo energijo je posrkalo predvsem pedagoško delo. Za predavanja se je pripravljaval tako vestno, da jih je vsa napisal. Mislimo si lahko, kako uživaško branje bi to bilo, če bi jih objavil! Ob tem pa je raziskoval vedno nove in nove probleme slovenske zgodovine in jih objavljaval v izvirnih in preglednih znanstvenih člankih, samostojnih znanstvenih sestavkih v monografijah, prispevkih z znanstvenih srečanj v domačih in tujih uglednih revijah. Na široko so mu bile odprte in med slovenskimi zgodovinarji je prav gotovo tisti, ki je največ objavljaval povsod po svetu. Spominjam se, kako se je kot otrok veselil objave tudi v japonščini. Če na hitro pregledamo njegovo, kot že nekajkrat poudarjeno, izjemno veliko bibliografijo, najdemo neverjetno veliko zelo različnih raziskovalnih vprašanj, s katerimi se je ukvarjal: raziskoval je socialne in gospodarske nazore slovenskega in nemškega meščanstva pri nas v 19. stoletju, veliko energije je posvetil raziskavam prostozidarstva, pisal je o vstopanju žensk v javno življenje na Slovenskem v 19. stoletju, o političnih in zgodovinskih tradicijah v Srednji Evropi in na Balkanu, posebej se je večkrat vračal k raziskovanju problemov pojma Srednja Evropa, zanimali so ga francosko-slovenski in avstrijsko-slovenski odnosi, posebej še v luči njihovega dožemanja habsburške monarhije, jugoslovanska ideja v slovenski politiki, oblikovanje narodov v Evropi, posebej rad je pisal o vlogi posameznikov v slovenski zgodovini, med drugimi o Albinu Prepeluhu Abditusu, Dragotinu Lončarju, Albertu Kosu, Karlu Ludwigu von Brucku, Ferdu Kočevanju, Angeli Vode, Borisu Furlanu, Antonu Tomažu Linhartu. V letu 1995 se je ustvarjalno in pomirjujoče vključil v skupino 12 najuglednejših slovenskih zgodovinarjev, ki so pripravili sintetično poročilo o ključnih značilnostih slovenske politike v letih 1929-1955, letih največjega slovenskega političnega in duhovnega razcepa, ki je danes bolj znano v slovenski javnosti kot t. i. modra knjižica. Ko je prišel na Inštitut za novejšo zgodovino, smo ga takoj vključili tudi v velik projekt, ki je takrat že potekal, v pisanje Slovenske novejšje zgodovine, delo, ki je lani izšlo v dveh obsežnih knjigah. Vanj se je vključil z neverjetno lahkoto in njegov prispevek v tej veliki sintetični monografiji, ki je povzela večdesetletno raziskovalno delo vseh inštitutovih takrat ustvarjalnih sodelavcev, aktivnih in tudi že upokojenih, je opazen.

Njegovo najnovejšo obsežno delo *Od Pohlinove slovnice do samostojne države: slovenska zgodovina od konca 18. stoletja do konca 20. stoletja*, ki je izšlo pri založbi Modrijan v njegovem letošnjem jubilejnem letu in ima kar 630 tiskanih strani, je napisano z izjemno širokim zamahom izvrstnega poznavalca slovenske preteklosti v prijetnem bralnem jeziku z natančnimi formulacijami misli in v najboljšem načinu sintetičnega prikazovanja, sposobnost, ki ni dana veliko slovenskim zgodovinarjem in kot to zna samo Peter. Tvegam pa njegovo hudo zamero, kljub dolgoletemu prijateljstvu - prijatelji pa morajo biti odkritosrčni - z zelo načelno pripombo: žal mi je, da je ni opremil z običajnim znanstvenim aparatom - predvsem navajanjem vseh uporabljenih virov in literature, čeprav vem, da bi to terjalo toliko energije, kot napisati novo prav tako obsežno delo. Z njegovim poznavanjem historičnega gradiva in literature pa bi bil to izjemen pripomoček vsem nam, ki se mukotrpno ukvarjamo z odkrivanjem vseh tančic naše preteklosti.

Ob koncu tega zapisa mu zaželim samo eno - veliko zdravja, vse drugo dobro pride samo po sebi.

Jasna Fischer